

WANDA NOWAK

ur. 1931; Łuków

Miejsce i czas wydarzeń	Łuków, dwudziestolecie międzywojenne, II wojna światowa
Słowa kluczowe	projekt Archiwum Historii Mówionej - opracowanie i udostępnienie online najcenniejszych zasobów, dwudziestolecie międzywojenne, II wojna światowa, Łuków, Holocaust, Żydzi w Łukowie, Żydzi łukowscy, relacje polsko - żydowskie, dzieciństwo, ulica Międzyrzecka, deportacja Żydów z Łukowa, rampa kolejowa w Łukowie

Tragedia Żydów w Łukowie

W Łukowie było bardzo dużo Żydów, ale te dwie grupy społeczne żyły ze sobą w bardzo dobrej komitywie. Ja też się bawiłam z małymi dziewczynkami żydowskimi, bo to nieduże miasto było, ale później, jak Niemcy zaczęli swoje rządy wprowadzać nie tylko w stosunku do Polaków, ale i do Żydów – stworzyli getta, czyli tą ludność żydowską oddzielili. A na całe nieszczęście nasz dom na ulicy Międzyrzeckiej nie tylko, że był blisko stacji, ale była rampa kolejowa i koło naszego domu, Niemcy tych właśnie wszystkich zgromadzonych w getcie, co jakiś czas była selekcja, pędzili do wagonów towarowych, żeby ich wywieźć do Treblinki, do Sobiboru. Wtedy były sceny dantejskie – ja, jako małe dziecko, to chyba to najwięcej w życiu przeżyłam, bo to mnie się nie mieściło w ogóle w głowie, że do ludzi tak się strzela jak do zwierząt, zwłaszcza że Niemcy posługiwali się tymi słynnymi kulami „dum dum” które się rozpryskiwały po rozstrzelaniu. To było straszne, jak przeszedł na przykład taki jeden transport, to kazali Polakom to sprzątać, ulica była czerwona, a ja po prostu jakiegoś szoku dostałam, że uciekałam, do wersalki, czy gdzieś. Nie chciałam w ogóle wyleźć. Ja po prostu nie mogłam na to patrzeć, bo tak dziecko takie rzeczy przeżywa. Tych akcji było kilka, aż prawie wszystkich [wywieźli], [tych], co nie uciekli. Niektórzy uciekali przez Bug, ale tam ich uroczyście też nie przyjmowali, też do nich strzelali Rosjanie.

Data i miejsce nagrania	2012-06-29, Lublin
Rozmawiał/a	Tomasz Czajkowski
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"